

نخستین همایش ملی بنیاد ایران‌شناسی

(خلاصه سخنرانی دکتر غلامعلی حدّاد عادل،

رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی)

دکتر غلامعلی حدّاد عادل، پس از خوشامدگویی به همه پژوهندگان و استادانی که از دور و نزدیک در این همایش شرکت جسته بودند، سخن را در وصف ایران با قرائت غزلی از حافظ آغاز کردند. سپس به ذکر خصایص زبان فارسی به عنوان یکی از عناصر اصلی هویت و رکنی از ارکان ملیّت و اسباب وحدت ایرانیان پرداختند. از جمله، در این باب اظهار داشتند:

یکی از رازهای شگفت‌انگیز تاریخ ایران این است که در هزار سال پیش، که حاکمان مختلف بر ایران حکومت می‌کردند و زبان‌های قومی و گویش‌های محلی در جای‌جای ایران‌زمین رواج داشت، زبان فارسی، به صورتی طبیعی، زبان رسمی ایران و ایرانیان شد و به صورت رسانه واحد ارتباطی میان عالمان و نویسندگان و ادیبان این سرزمین درآمد و زبان علم و فرهنگ و دین و عرفان و ادب و تاریخ و هنر گردید، تا بدان‌جا که هر صاحب‌قلمی که می‌خواست دانش و ذوق و فکر خود را به دیگران منتقل سازد، پس از زبان عربی، که زبان مشترک مسلمانان در عالم اسلام بود، به سراغ زبان فارسی می‌رفت و عروس پرده‌نشین اندیشه خود را به زیور این زبان می‌آراست و در جامه فاخر این زبان جلوه‌گر می‌ساخت. بخت برخوردار زبان فارسی سبب شد تا زبان دوم جهان اسلام شود و ده‌ها هزار کتاب و رساله خرد و کلان به آن نگاشته شود و ظرف و حامل جزء مهمی از تاریخ فرهنگ بشری گردد. آنچه بدین زبان این شایستگی را بخشیده است، یکی وسعت دایره واژگانی آن است و دیگری دستور زبان نیرومند و منعطف آن، که از برکت تحول در طول قرون، استواری یافته و انضباط و استحکام پیدا کرده است. از جمله خصوصیات دستوری این زبان زایایی آن از طریق ترکیب و اشتقاق است. نرمی و خوش‌آوایی این زبان نیز آن را برای فرزندان ایران‌زمین گوش‌نواز ساخته

و به آن طنین موسیقی دلپذیری بخشیده است. این خوش آوایی و خوش آهنگی به برکت شعر فارسی روز به روز افزون تر شده و در دل‌ها و جان‌ها خوش تر نشست است.

ملت ایران امروزه به برکت زبان فارسی صاحب گنج شایگانی است که از نیاکانی ارجمند به او به ارث رسیده است. زبان فارسی ابزار ارتباط ایرانیان با پیشینیان خود و نیز رشته پیوند آنان با هموطنان ایرانی و مردم دیگر کشورهای فارسی‌زبان جهان و فارسی‌زبانان و فارسی‌دانان سراسر جهان است. این زبان به منزله درختی است که در خانه ما رویده و در خاک ما ریشه دوانده است و بیش از هزار سال از جویبار اندیشه ایرانی و اسلامی آب خورده و سستبر و سربلند قامت برافراشته و سایه و ثمر داده است.

پیدا است که پاسبانی از این درخت گشن‌بیخ پرشاخ و برگ و نگاهبانی از آن در برابر جور ازّه و جفای تبر و وظیفه همه ایرانیان و تکلیف دولت جمهوری اسلامی ایران است، خاصه در این روزگار که تندباد جهانی شدن، که از غرب می‌وزد، می‌خواهد سامان همه فرهنگ‌های کهن و گرانمایه جهان را فروریزد و درخت کهن زبان فارسی را نیز همچون ده‌ها درخت کهن دیگر بشکند و از پا دراندازد.

احساس چنین تعهد و تکلیفی سبب شد تا دوازده سال پیش از این، یعنی در سال ۱۳۶۹، شورای عالی انقلاب فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، اساسنامه فرهنگستان زبان و ادب فارسی را به تصویب رساند.

در ادامه، پس از برشمردن اهداف فرهنگستان زبان و ادب فارسی، با یادی از فرهنگستان‌های اول و دوم، به این مطلب اشاره کردند که زبان، همگام با تحولات همه‌جانبه علمی و صنعتی و اجتماعی و فرهنگی و سیاسی، متحول می‌شود و پویایی آن منوط به توسعه منطقی و مبتنی بر برنامه‌ریزی است که مدیریت و هدایت آن و نظارت بر آن بر عهده فرهنگستان زبان و ادب فارسی نهاده شده است و، به دنبال آن، گزارشی از کوشش‌ها و دستاوردهای ده‌ساله فرهنگستان زبان و ادب فارسی عرضه داشتند.

سپس، به شرح سازمان داخلی فرهنگستان، از جمله شورا و گروه‌های علمی آن، که عموماً زیر نظر یکی از اعضای پیوسته فعالیت می‌کنند، پرداختند.

در خاتمه، از دستاوردهای مهم فرهنگستان به‌خصوص در زمینه‌ها و ژانرهای گزینی و تهیه دستور خط فارسی و نشر مجله علمی-پژوهشی نامه فرهنگستان و خبرنامه و تأسیس و توسعه کتابخانه فرهنگستان یاد و اظهار امیدواری کردند که، با همت همه استادان و صاحب‌نظرانی که به زبان و ادب فارسی وابستگی و دل‌بستگی دارند و با تلاش و کوشش همکاران، مسئولیت خطیری که بر عهده فرهنگستان زبان و ادب فارسی گذاشته شده، به نحو مطلوب ایفا شود.

□